

PENTAS TERTIA
QUAESTIONUM
PRÆSTANTIORUM
PHILOSOPHICARUM
In CHRISTINÆ Aboënsi Academiâ
Publico Disputationis examine,
SUB MODERATIONE
PETRI PETRI TORPENSIS
Fac. Phil. ibidem Adjuncti, Propolitarum,

RESPONDENTI
DANIELE PETRI TER SERO
DALEKARII SVEGO S. R. M. Alundus

Ad diem 22. Martij, Anno 1648. Loco
& horis confectissimis

Seneca Epist. 92.

Ex Laertio refert, Epicurum morti iam vicinum epistolam ad amicos scripsisse, quæ
testatur, se vitæ laudabiliter exactæ, & rationum substantia à se inventarum
memoria in Cogitatione secundum Variam erigere, licet hinc urinæ difficultate
perquisiri; illius inserviabilem exulterati ventri dolore.

A B O Æ

Excudit Petrus Wald/ Acad. Typogr. Anno 1648.

Excellentissimo ac Clarissimo Viro

M. IOANNI ELAI TER SERO
MAJOR i, in Regia Academia CHRISTINEA S. S.
Theologiae Professori P. & ejusdem Facult.
Licentiatu.

Neconm

Spectatissimus, Prudentissimus & Humanissimus Viris

Dn. Balthazaro Wernle / Dn. Henrico Zawast / Se-
niori, civi Aboënsi preci-
S. R. M. Servitori, & Qua-
storii Equissimo, Cini Abo-
ënsi per celebri.

Dn. Eliæ Joannis, Arcis
Aboënsis, ejusq; districtuū
Apologistæ Accuratissimo,
Dn. Jacobo Andreæ Ma-
ritimorum Velligalium, &
Telonario. Ad Metropolin
Finningia fidelissimo.

pro, Illustrissimi Dn. Ja-
cobi De La Gardie Praeto-
ri fidelis. & per industrio.

Dn. Martino Andreæ
Stilling / Regij Dicasterij
Aboësis publicorum actuum
Scribae dexterissimo.

IIIi Patruo Reverendissimo,

His Fautoribus, Patronis & Sympatriotis observantia ac
reverentia prosequendis, hoc Academicum exerciti-
um quam officiosissime dicatum voluit.

DANIEL TERSEYAS
Respondens.

COLLEGII PHILOSOPHICI
DISPUTATIONIS TERTIÆ

Respondente,
Dñs. Daniele Petri Tersero,

Quæstio I.

An Philosophia sit præstantior Jurisprudentiâ?

Affirmatur quia.

- E**ST omniū artiū & scientiarū Mater teste Damasc.
BEST vera sapientia: at hæc prudentiæ præferenda.
Cilla se habet ut totū: hæc verò ut pars. oritur enim ex Ethicā & Politicā, quæ sunt partes Philosophiæ.
DPræstātia Disciplinarum præcipue desumitue ex objecto: sed præstantius objectum habet philosophia, ut quæ agit de Deo; quam Jurisprudentia, quæ in actionibus, non raro etiam crudelibus dirimēdis versatur.
EIpsa etiam agit de necessarijs; hæc de contingentib.
FEthica philosophiæ pars, est ea præstantior, quia agit de omnibus virtutibus; Jurisprudentia saltet de Justitiâ, quæ est objectum Ethics partiale.
GEa statim in Paradiso ex omnium rerum flore; Hæc post lapsum ex legum prævaricatione orta est.

Negatur quia.

1. *Hæc est Facultas quædā per excellentiā sic dista.*
2. *Excellentes hujus Cultores Doctores; illius vero Magistri; qui inferiores, ab omnibus salutantur.*
3. *Hæc etiam agit de Deo, ponit enim leges de Deo colendo. Nam principium illud: Deum esseq-*

lendam non minus Juridicum; quam philosophi-
cum esse deprehenditur.

4. Si quis philosophiae jurisprudentiam superinduxerit, utiqꝫ philosopho simpliciter dicto est præstatiōr.
5. Qꝫ defendit aliquid ab externā vi, est eo præstatiōs: Sed jurisprud. defendit philosophiam ab externā vi. E.
6. Juris Doctores pleriqꝫ gaudent Nobiliū privilegijs.
7. Juridica Facultas majorem in suos jurisdictionem exerceat. Habent enim vitæ pariter & mortis potestatem.

Respondeatur ad

1. Dicitur Excellens Facultas non Resp. philosophiae; Sed per ordinem inferiorum Legislatorum, quorum judicia superiorum censuræ subjacent.
2. Magistri sunt etiam Doctores, quatenus philosophiam docent.
3. Deum colendum demonstrative docet philosophia prima; Executive Præctica; Consequenter autem jurisprudentia.
4. Si talis unquam extiterit, tamen non sequitur jurisprudentiam philosophiā esse præstantiorem; Sed illum duntaxat philosopho Excellentiorē.
5. Negatnr hoc, cum etiam philosophis sua jurisdi-
ctio demandata sit.
6. Ut quibusdam illis: ita & his ex singulari Ma-
gistratus gratia cōtingit.

7. Juridica Facultas hoc non habet ex se; Sed ex massato summi Nagistratus & vigore legum ab omnibus receptarum. Hoc tamen intelligendum de habitibus philosophiae & jurisprudentiae in abstracto consideratis: in concreto vero conceditur jurisprudentibus prærogativa, quia presupponit eos philosophos esse.

II.

An Philosophia sit Nobilior Medicina?

Affir: quia

- A Est subalternata Physicæ. E. ea est ignobilior.
- B Ab eâ dependet & omnem ferè perfectionem habet.
- C Omne totum est nobilior partis suæ propagine.
- D Philosophia omnium rerum; Medicina saltem morborū causas inquirit, & inquisitas studiosè tollit.
- E Philosophia naturalis, considerat hominem sanum & integrum; Medicina vero ægrum & corruptum.
- F Philosophia animi; Medicina autem corporis imbecillitatibus opitulatur & medetur.
- G Ut ad aliquod bonum practicum obtainendum, quod singulare est, non sufficit nosse generalia in Ethica; Sed ad singula attendendum: ita in Medicinâ, non satis est scire, quomodo generaliter conservanda sit sanitas per diætam, ac moderatam corporis motionem: Sed omnino cognoscere oportet, quomodo specialiter agendum sit cù febricitante, Paralytico, Hydropico, Epileptico &c. Unde apparet philosophiam esse quid universalius; Medicinâ vero specialius. At omne universalius est nobilior.

Neg: quia

- I. Medicina est magis necessaria quam Philosophia.

Nam de structo corpore humano tollitur omnis philosophica scientia.

2. Medicina cognitioni rerum naturalium addit operationem.
3. Medicina ampliori salario à Magistratu beatur.
4. Medici intimioris admissionis amicitia cum Magistratu colunt; & alijs Illustrioribus personis.
5. Nobilis est conservare rem in suo esse quam dare bene esse.
6. Facilius sibi viculum & amictum Medici; quam Philosophi querunt. Cum ignorantia & cetera vitia non tantum affligant corpus, quam aegritudo.
7. S. Scriptura jubet ut Medicum singulari honore affectiam: Sed nusquam locoru hoc dicit de philosophis.
resp: ad
2. Philosophia omni homini. Medicina non nisi aegrota conducit.
2. Si hoc, sequitur Architectonicam Mathesti esse praestantiorem.
3. Hoc inde fit, quod pauciores bujus; quam illius Professores sint.
4. Fit hoc solummodo tempore morborū; non semper.
5. Medicum non semper conservare esse hominis, nisi tempore aegritudinis.
6. Tempore sanitatis vel parum vel nihil omnino lacrunt.
7. Infirmam est sequelam. Nam unius positio non est alterius exclusio.

An

An Philosophia Mechanicis artib' sit præstatio?

Affir: quia.

- A** Artes Mechanicæ sunt habitus corporis: Sed philosophia est habitus animi, qui longè melior.
- B** O. Bona operatio intellectus est subtiliore èa, quæ manuum ministerio exercentur. Sed philosophia est bona operatio &c.
- C** Philosophia versatur circa orationes res; artes mechanicæ tantum contingentes tractant.
- D** Philosophia erudit suos discipulos ad omnia vitæ genera; Mechanica solum ad certum vitæ statum.
- E** Illa nobiliores producit effectus; hæc ignobiliores & fragiliores.
- F** Philosophi interdum fiunt Reip. Administratores; Sed Mechanici perpetuō manent servitores.
- G** Ipsi sine corporis instrumentis effectum producunt; hi semper in suis officinis vel profectionibus instru-
mentorum sarcinulis gravantur.

Neg: quia.

1. Mechanica artes homini magis sunt necessarie, E.
2. Ars Chymica præstantius producit effectum, quam philosophia. E.
3. Opera Aurificis ex auro cælata anteferenda sunt scientia Physicæ. E. præciotiora, & præstantiora.
4. Ars Gladiaria, Bombardica, Tormentaria, Ephip-
pria &c. Ad bellum usum maximè sunt neceſſarie: Sed non item philosophia. Nam tempore
belli, Appollo sœpè proprium deponit; & Martis
habitum assumere cogitur.

5. Arte sartoriâ de conficiendis vestibus inventâ,
nullus status carcere potest: sed quidam status potest
carcere philosophiâ. E.
6. Ars Mechanica minori & temporis & pecuniae im-
pensâ comparatar, & acquisita cultorem ditat.
7. Sed penè omiserim, quod proverbialis scheme frequentari solet: Ars est aureus fundus.

Resp: ad

2. Ludit ea ratio à dicto secundum quid, ad dictum
simpliciter.
2. Inficiamur hoc. Nam aurum est possessio ambulatoria: Sed sapientia philosophica nobiscum perigrinatur & rusticatur. Unde versus:
Non de ponte cadit, qui cum sapientia vadit.
3. Opera ex auro cælata ad magnificentiam; Sed sapientia & prudentia ad usum omnium rerum gerendarum destinatnr.
4. Arte militari interdum; Philosophia semper opus habemus.
5. Quibus parasangis animus corpus excellit; ipsisdem quoq' habitus illius, hujus exuperat.
6. Omnia præclara, rara, & in sui acquisitione temporis diuturnitatem requirunt. Alias sequeretur vitium, quod uno impetu patratur, esse virtute præstantius, quæ crebris & honestis actionibus paratur.
7. Ars Mechanica resp. pecuniae acquirēdæ, dicitur

Au-

Aureus fundus; non vero intuitu philosophiae,
qua omnia auro est præstantior.

IV.

An Philosophus Jurisprudentiam callere debeat?

Neg: quia

A Sunt diversæ Facultates, & utraq; suâ perfectione lætatur.

B Philosophus est duplex, Theoreticus & practicus: ille de aliorum actionibus non est solitus; hic actiones honestas præscribendo urget, contrarias vituperando prohibet: Jurisperitus autem de actionibus jam peractis judicando præmia, vel pœnas constituit.

C Ultravis Facultas addiscenda universam hominis æatem requirit.

D Falx in propriam; & non in alienam messum est accienda & ingerenda.

E Potest vir Excellens utriq; Facultati etiam excellentiè præesse: Juridicæ autem praxios, nisi semper interfit, aliquas circumstantias se latere, fateatur necesse habet.

F Jurisprudentia est duplex, Theoretica & practica: illam in excellentem philosophum cadere ultro statuimus; hanc vero perfectissimo modo non æquè commode censemus.

G Duo Collegia excellentia in benè constituta rep. non sunt practicè conjungenda: Sed philosophicum Collegium excellens, ab excellenti juridico est diversum E.

Affir: quia

1. Philosophus debet onia tenere, & eorum causas reddere.

2. Eius est honestorum & turpium primos fontes apere, & eorumdem discrimina subindicare.

3. Qui

3. Qui virtutes colendas; & vicia fugiendas esse publice & accurate præcipit, ille omnium opinione quidem judicare potest: Sed hoc facit philosophus. E.
4. Qui genera & species rerum calluerit, que sunt alioris indaginis, cum singularia, ut quae sensibus obvia, callere magis condeniens videtur.
5. Jurisprudentia omnibus gentibus est insculpta. E. & philosopho.
6. Sapientis est maximè ardua & difficultima spectare: Sed Jurisprudentia est maximè ardua & acquisita difficultima E.
7. Si habitus Theologicus cum philosophico conjungari possit. E. etiam Juridicus. At consequens est evidentis E. Antecedens.

Resp: ad

1. Omnia scilicet que sunt talia per se in unoquoque genere, & quae non sunt talia participatione.
2. Verum hoc: sed jurisprudenti liberius in ipsos fontibus scaturigines oculū intendunt, & de ipsiusdē judicant.
3. potest quidem philosophus de omnibus actionibus judicare: non tamen ad singulos earum circumstantias descendit.
4. Dicendo, singulares actiones, propter perpetuas circumstantiarum & cœsitudines, aequè cogniti sunt difficiles, ac universalia, cum actionem veritas à sentibus depravatur.

f. Quo

5. Quoad actum signatum, non vero quoad actum
exercitum.
6. Maximè illa ardua & difficilima sunt duorum ge-
nerum; prioris universalia, immaterialia, sempi-
terna: Posterioris vero singularia, propter varias
individualicas differentias; & præcipue actionum
circumstantias.
7. Negatur consequens, cum Theologiam omnes ad-
discere & audire: Jurisprudentiam non nisi qui
ad eam nati sunt, neceſsum habent.

v.

An vox philosophia & sapiētia sint unū & idem?

Affirmatur quia.

- A Pythagoras Leontio quærenti, quale ritæ genus
sestaretur, se philosophum quam Sophum appellari
malleret.
- B Unde vox ea origine Græca; usu tamen & consue-
tudine facta est latina.
- C Perfectissima & omnibꝫ numeris absolutissima rerū
sapientia in solum Deum.; Studium vero sapien-
tiæ in homines saltem cadere videtur.
- D Vox hæc licet rerum subjectarum naturam non ex
æquo exhaustire queat: non tamen ideo rejicienda,
cum vocabula usu valeant instar numerorum.
- E Sophia & Sophos recte deducuntur etiam à ὁρφύς i.e.
Clarus. Quia sapientia est clara & distincta rerum
notitia, quā rerum causæ cognoscuntur. Unde
illud Urim & Tummim, quod in pectore Abraonis
scriptum erat, & sapientiam interpretati sunt.
- F Philosophia singularem modestiam; Sophia vero

aliquam animi elationē subindicare deprehenditur.
G Cujas Pythagoricæ humilitatis Christiani Philosophi
æ noli, non vanam sapientiam jactare gestiunt, ut
Persæ & Chaldæi se Magos³; Occidentales philo-
sophi se Artifices³; Græci se Sophistas; alijs se Dra-
das appellare coniieverunt.

Neg: quia,

2. Ut ut Pythagorice modestiæ suis honestatibus sit:
tamen sapietia rectius Sophia quam Philosophia appella-
ri meretur. Nam non spectandum est quid homines
possimus, aut non possimus: Sed rei natura est
attendenda.
3. Si vires humani ingenij nomina debeant dare reb^o,
jam nulla virtus aut doctrina futura est, cui nomina
Philos non præponi possit.
3. Nec enim amplius Theologia sed philotheologia di-
cenda. Sic omnes possimus esse philosophi et
iam rusticis & plebeis, sed non omnes Sophoi vel sa-
pientes.
4. Nomina & res convenire debent, secundum ver-
sum vulgatum: Conveniunt reb^o nomina quippe satis.
5. Nomina sunt notæ propriæ rerum, quibus res à se
in vicem dignoscuntur. Ergo debet esse reb^o adæquatae.
6. Philosophus dicitur quod sit φυλαξ σοφίας i: Cu-
stos sapientiae. Hinc potius philosophy quam
philosophia dicenda viderunt.
7. Vox Graeca & Latina non sunt unum & idem:

Sed

Sed Philosophia est vox Græca; sapientia vero
latina. E.

Respondeatur ad

1. Pythagoræ judicium hoc in re non est temerè spernendum, utpote philosophi Excellentissimi, & vestissimi scientiarum Doctoris.
2. Artifici in sua arte credendum, nec hic tam solū & nūdum nōmen, quam conceptus rerum nomini adaequatus spectatur.
3. Si nuda nominis notatio attenderetur: sed si notitia rerum nominis huic applicetur, negamus sequelam.
4. Sic & hic usū & consuetudine antiquitus receptā, & in modernū usq; temp^o cōtinuatā fieri videamus.
5. Propria nota est, quæ notificat rem sibi subjectam: sic etiam facit vox philosophia, ut quæ scientias Theoreticas & Practicas omnes designat.
6. Illa notatio magis est allusiva quā exacta derivatio.
7. Si distinxeris inter cōceptum Materialē & formalem, nihil absurditatis sequi necesse est.

COROLLARIA:

I.

- C**ausa proxima parit scientiam, non remota.
2. Quæ per accidens fiunt, etiam revera fiunt.
 3. Qui natura uni subtraxit, alij restituunt.
 4. Opus naturæ est opus intelligentiæ; non errantis.

5. Ars natura non est præstantior.
6. Cælum constat Materia & formam.
7. Non omne compositum propriè habet materiam & formam.
8. Cælum est in loco naturali.
9. Cælum est rotundum.
10. Nulla species interit.
11. Nulla species de novo oritur.
12. Species nulla imperfecta.

Politissimo

Dn., DANIELI TERZERO,

De dignitate philosophia doctè disputanti:

AQuibus incipimus, sunt prima, sequentia prima;

Prima Æwèia est, primaq; praxis erit.

Amoris ergò apponebam
JOHANNES E. TERSERUS Min. Eloq: P. P.

Præstantissimo & Doctissimo Dn. Respondenti,

Autor huius Pentadiis ita applaudit:

DAt Sophiae studium, Celebri præcunte Minervâ,

P erpetuanda suo Munera clara viro!

Affidunt quisquis sacrifua Nomina Musis

E xhibet; & Patrijs pondera clara locis,

N on is consorte inter præstantior omnes,

T endit ad excelsum perpetue mente Denim?

Ipse Deus studijs Sophiae se considerandum;

R iteq; Natura prodit honoris Opes.

Es Daniel doctos flos præstans inter Alumnos,

I mmō Pierij labra rigatus aquis!

Lumine tu sophia Musis adhibeto laboreme,

T empore venturo clara Brabeaferes!

